

Шевченко А.
юрист (м. Київ)

УДК 342.56

ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СУДІВ У ПЕРІОД ПІДГОТОВКИ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ 1996 РОКУ

Розглянуто історико-теоретичні і деякі практичні проблеми розвитку законодавства щодо створення адміністративних судів та процесу їх формування в Україні.

Ключові слова: адміністративні суди; судово-правова реформа, принцип спеціалізації у судовій системі України.

Постановка проблеми. Процес становлення вищих спеціалізованих судів в Україні, який мав свої етапи і відбувався непослідовно, значною мірою стримувався не лише через об'єктивні фактори, а й унаслідок дії суб'єктивних чинників. Такими були, зокрема, суперечливі, часом протилежні підходи до оцінки правової природи, завдань і повноважень вищих спеціалізованих судів України, що, звісна річ, не могло не вплинути на вибір пріоритетів та напрямів формування цієї інституційної ланки судової системи України. Це зумовлювалося насамперед тим, що за радянських часів інститут вищих спеціалізованих судів, як і спеціалізації судів загалом, оцінювався переважно негативно, внаслідок чого Україна не отримала своєї власної, переконливої та науково обґрунтованої концепції формування вищих спеціалізованих судів у контексті реформування всієї системи судоустрою нової держави. Адже упродовж десятиліть концепція запровадження спеціалізованих судових установ негативно оцінювалася вітчизняною наукою судового будівництва та не давала змоги забезпечувати побудову судової системи відповідно до згаданого судоустрійного принципу. За таких передумов повноцінне існування вищих спеціалізованих судів у судовій системі України було, звичайно, неможливим.

Тому інституціоналізація вищих спеціалізованих судів, їхнє впровадження до судової системи Української держави розтягнулося в часі майже на два десятиліття. Це було спричинене не лише відсутністю єдності в поглядах науковців на оптимальну модель такої інституціоналізації, але і перипетіями здійснення в державі широкомасштабної судово-правової реформи, що розпочалася практично одночасно з утвердженням незалежного статусу Української держави і дотепер ще далека від свого завершення.

Разом з тим судово-правова реформа “накладалася” на перебіг конституційної реформи, особливо упродовж 1991–1996 рр., що додавало невизначеності тій загальній моделі судоустрою, яку запроваджували в Україні законодавці.

З огляду на те, що протягом реалізації судово-правової реформи впроваджувалися різні техніко-юридичні підходи та пропонувалося різне концептуальне бачення підсистеми вищих спеціалізованих судів, є сенс проаналізувати динаміку їх створення саме у контексті здійснення такої реформи,

виокремлюючи ті особливості, що безпосередньо зачіпали вибір законодавцем тієї чи іншої моделі судового устрою.

Сьогодні на найвищому державному рівні вкотре декларується необхідність чергового етапу судово-правової реформи (чи чергової судової реформи), у тому числі навіть поєднання із зміною конституційних засад спеціалізації судів. Це об'єктивно актуалізує потребу уважного ретроспективного аналізу вітчизняних законодавчих актів щодо формування та функціонування вищих спеціалізованих судів, що вже набули історико-правового значення.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Ця проблематика за час проведення судово-правової реформи розглядалася у багатьох змістовних та цікавих у пізнавальному плані дослідженнях. Зокрема, ключові питання судово-правової реформи в Україні розглядали такі відомі українські вчені та юристи-практики: В.Е. Беляневич, Ю.П. Битяк, В.Ф. Бойко, В.Д. Бринцев, Ю.М. Грошевий, В.В. Долежан, В.В. Костицький, Г.О. Мурашин, І.В. Назаров, В.Т. Нор, М.В. Оніщук, В.В. Онопенко, В.Ф. Опришко, А.Й. Осетинський, Д.М. Притика, В.П. Самохвалов, А.О. Селіванов, В.В. Сердюк, В.Ф. Сіренко, В.С. Стефанюк, В.Я. Тацій, І.Б. Шицький [1–36] та ін. Зазначені автори обстоюють різні позиції та, відповідно, по-різному оцінюють процеси і результати судово-правової реформи, зокрема і в частині створення вищих спеціалізованих судів у судовій системі держави. Тож їх аналіз буде корисним для з'ясування особливостей утвердження ідей спеціалізації у системі судової влади у період, що передував ухваленню Конституції України 1996 року, визначення перспектив подальшої конституційної та законодавчої інституціоналізації спеціалізованих судів України.

Виклад основного матеріалу. Немає підстав не погодитися з думкою учених, що саме з прийняттям 16.07.1990 р. Декларації про державний суверенітет України [37] відбулися докорінні зміни як у суспільному, так і в економічному житті країни. Якщо сама ідея судово-правової реформи виникла ще в часи радянської “перебудови”, то із здобуттям Україною незалежності розпочався активний процес суспільно-правових перетворень, вагоме місце серед яких посіло реформування судової системи новоутвореної держави

Прийняття Декларації про державний суверенітет України 16.07.1990 р. і Акта проголошення незалежності України 24.08.1991 р. [38], а також завдання реального забезпечення прав і свобод громадян, утвердження верховенства закону обумовили необхідність проведення судово-правової реформи.

Разом з тим необхідність судово-правової реформи на той період була обумовлена і тим, що суди України, чинне законодавство, яке регулювало діяльність судових та правоохоронних органів, переживали глибоку кризу, викликану багатьма факторами, які негативно впливали на їх діяльність. Адже успадковані від радянського періоду українські суди не були готовими охороняти права і свободи людини, являли собою важливий інструмент командно-адміністративної системи і змушені були часто бути провідниками її волі. Суд не мав влади, а влада безконтрольно користувалася судом як інструментом. Тому, за первинним задумом законодавців, саме судово-правова рефор-

ма була покликана привести судову систему, а також всі галузі права, у відповідність із соціально-економічними та політичними змінами, що відбулися в українському суспільстві упродовж другої половини 1980 – початку 1990-х років [30].

Водночас саме з наданням арбітражним судам статусу органів судової влади з покладенням на них відповідальності за здійснення правосуддя у господарських правовідносинах Законом України від 04.06.1991 р. “Про арбітражний суд” фактично розпочалася реформа судової системи на теренах Української держави [40].

Зазначеним Законом органи державного арбітражу, які до того в УРСР не вважалися органами судової влади, а, по суті, були квазісудовими органами, вперше отримали статус органів судової влади, хоча про них не було сказано, що вони належать саме до спеціалізованих судових органів. По суті, як слушно зазначив Д.М. Притика, в Україні “арбітражні суди виникли на фундаменті, закладеному органами державного арбітражу, збагаченому досвідом багатьох поколінь арбітрів” [41].

Статтею 10 вищезгаданого Закону було встановлено, зокрема, статус Вищого арбітражного суду України, який визнавався найвищим органом у вирішенні господарських спорів і здійсненні нагляду щодо рішень, ухвал, постанов арбітражних судів України та контролю за їх діяльністю.

При цьому Вищий арбітражний суд України складався з Голови, першого заступника Голови, заступників Голови та арбітрів і діяв у складі: пленуму Вищого арбітражного суду; президії Вищого арбітражного суду; арбітражних колегій по розгляду спорів та перегляду рішень, ухвал, постанов (стаття 11 Закону). Таким чином, поряд з принципом зовнішньої спеціалізації, внаслідок застосування якого було виокремлено Вищий арбітражний суд України, згаданим Законом було задіяно і принцип внутрішньої спеціалізації суддів Вищого арбітражного суду України з поділом останніх на колегії, які спеціалізувалися на розгляді окремих категорій справ, віднесених до відання Вищого арбітражного суду України.

До числа повноважень Вищого арбітражного суду України Законом було віднесено: 1) вирішення господарських спорів відповідно до його компетенції згідно із Арбітражним процесуальним кодексом України, іншими законодавчими актами України, міждержавними договорами й угодами; повноваження в межах підвідомчості арбітражних судів України прийняти до свого провадження будь-який господарський спір; 2) перегляд у порядку нагляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду, арбітражного суду Автономної Республіки Крим, арбітражних судів областей, м. Києва; 3) вивчення і узагальнення практики застосування законодавства, забезпечення однаковості практики, аналіз статистики вирішення господарських спорів; надання роз'яснень арбітражним судам з питань практики застосування законодавства України, яке регулює відносини в господарській сфері та порядок вирішення господарських спорів; 4) ведення роботи, спрямованої на попередження правопорушень у сфері господарських відносин; 5) здійснення

організаційного керівництва арбітражним судом Автономної Республіки Крим, арбітражними судами областей, м. Києва; 6) забезпечення підбору і підготовки кандидатів в арбітри, підвищення кваліфікації працівників арбітражних судів, організація роботи з матеріально-технічного забезпечення арбітражних судів і створення належних умов для їх діяльності, нормативного забезпечення, ведення статистичного обліку; 7) здійснення інших повноважень відповідно до законодавства. При цьому Вищому арбітражному суду України на той час належало також право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України (стаття 12 Закону) [40].

Для процесуального забезпечення діяльності Вищого арбітражного суду України, як і інших арбітражних судів, Верховною Радою України було прийнято Арбітражний процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. [42].

Статтею 14 цього Кодексу було встановлено категорії спорів, які вирішуються Вищим арбітражним судом України. Зокрема, до них було віднесено спори: 1) що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів на суму понад 5 млн. крб., а також при виконанні договорів та з інших підстав при ціні позову понад 100 тис. крб., про визнання недійсними договорів на суму понад 5 млн. крб., крім спорів між сторонами, що знаходяться на території АРК, однієї області чи м. Києва; 2) про визнання недійсними актів ненормативного характеру, виданих державними органами України та іншими республіканськими органами. У тому ж порядку мали вирішуватися спори про визнання недійсними актів ненормативного характеру державних та інших органів АРК, обласного та базового рівнів, якщо такий акт було прийнято на підставі відповідного акта республіканського органу; 3) що виникають у процесі зовнішньоекономічної діяльності відповідно до Закону "Про зовнішньоекономічну діяльність" у межах підвідомчості спорів арбітражним судам; 4) матеріали яких містять державну таємницю; 5) інші спори відповідно до законів України, міждержавних договорів та угод. Водночас Вищий арбітражний суд України був наділений повноваженням у межах підвідомчості арбітражних судів України прийняти до свого провадження будь-який господарський спір [42].

Характерно, що відсутність єдиного бачення змісту та напрямів цієї реформи ускладнювалося протистоянням радикальних, поміркованих та консервативних стратегій її здійснення, які репрезентувалися різними політичними силами, на що, зокрема, небезпідставно вказують фахівці [46].

Проголошення незалежності України в 1991 р., як відомо, зумовило початок широкомасштабних реформ, зокрема і в судовій сфері. У цьому контексті вагомим кроком для здійснення судово-правової реформи в державі стало прийняття Верховною Радою України 28.04.1992 р. Концепції судово-правової реформи, яка і визначила основні напрямки реформування судової системи України [44]. Цій реформі, як відомо, були притаманні усі ознаки різнovidу правової реформи у галузі судоустрою та судочинства [45].

Концепція також зафіксувала компромісний характер і передбачала реалізацію поміркованого варіанта судово-правової реформи в Україні [46].

Ця Концепція вперше передбачила запровадження системи адміністративного судочинства, метою якого визначався розгляд спорів між громадянином і органами державного управління. Передбачалося також виокремлення адміністративних судів в окрему систему, щоправда, без створення Вищого адміністративного суду України. Натомість у Верховному Суді України пропонувалося створити колегію в адміністративних справах як суд апеляційної та касаційної інстанцій.

Водночас у сфері забезпечення захисту прав і законних інтересів учасників господарських відносин, незалежно від форми власності, яку вони представляють, передбачалося зберегти функціонування в системі арбітражних судів Вищого арбітражного суду України, який на той час уже існував [47].

Зазначене вказує на те, що Концепція судово-правової реформи ще не містила послідовно проведеного принципу спеціалізації судової системи, зокрема, не передбачала необхідності створення вищого спеціалізованого суду з розгляду адміністративних справ. Водночас у середовищі науковців з'явилися перші теоретичні обґрунтування необхідності запровадження в Україні спеціалізованих адміністративних судів [48; 49, с. 75–79].

Щоправда, Концепцією судово-правової реформи передбачалося також, що відповідні структурні зміни судової системи проходитимуть поетапно, на основі розвитку і зміни функцій існуючих судів з поступовим відокремленням ряду їх підрозділів у самостійні ланки судової системи із спеціальною підсудністю або в додаткові судові інстанції [47]. Таким чином, на основі цих міркувань можна зробити висновок, що зазначена Концепція в цілому відкривала шлях для створення в судовій системі України нових судових ланок, у тому числі і вищих спеціалізованих судів на основі паралельного застосування судоустрійних принципів спеціалізації та інстанційності.

Безумовно, етапним у розумінні визначеності параметрів судово-правової реформи щодо формування вищих спеціалізованих судів стало ухвалення Конституції України 28.06.1996 р. [50], що надало незворотності процесові створення вищих спеціалізованих судів як вищих ланок відповідних спеціалізованих судових підсистем. Конституція України стала фундаментом всієї подальшої судово-правової реформи і означала, що Концепція судово-правової реформи, по суті, уже втратила своє юридичне і практичне значення [51; 52, с. 147].

Усі дискусії у 1995–1996 роках щодо організації судової влади та спеціалізації у системі судочинства перемістилися у Конституційну комісію, а надалі у Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України по доопрацюванню проекту Конституції України, де до цієї справи долучилися член цієї комісії Василь Костицький та майбутній суддя Конституційного суду України Віктор Шижкін, наукові ідеї яких, опрацьовані з врахуванням науково-теоретичних розробок багатьох вчених, були імплементовані у Конституцію України. У цьому розумінні Основний Закон України став фундаментом для подальшого розвитку законодавства про вищі спеціалізовані суди в державі [53]. Безумовно, це стосується пошуку таких законодавчих рішень,

які б розвивали нормативний зміст Конституції Держави [54]. Водночас Конституція України, конституціоналізувавши інститут вищих спеціалізованих судів, не визначила їх чисельності, назви та функціонального наповнення їхньої діяльності, що зумовило докладання подальших законодавчих зусиль для запровадження зазначених ланок судової системи до структури діючого державного механізму.

Висновки. Питання спеціалізації у системі судочинства залишалось предметом досліджень і дискусій тепер уже у контексті реалізації норм Конституції України 1996 року.

Бібліографічні посилання

1. *Беляневич В.* Судова реформа: деякі проблеми другого етапу / В. Беляневич // *Право України.* – 2003. – № 2. – С. 164–177.
2. *Битяк Ю. П.* Концепции реформы административного законодательства и административного судопроизводства / Ю. П. Битяк, А. Т. Комзюк // *Юридическая наука и проблемы формирования демократического правового государства Украина.* – К., 1993. – С. 75–79.
3. *Бойко В. Ф.* “Мала” судова реформа в Україні: необхідність, сутність, проблеми та перспективи / В. Ф. Бойко. – К., 2002.
4. *Бойко В. Ф.* Судова система: проблеми реформування та розвитку / В. Ф. Бойко // *Вісник Верховного Суду України.* – 2000. – № 6 (22). – С. 2–5.
5. *Бойко В. Ф.* Про стан правосуддя та реформування судової системи в Україні: підсумки V з'їзду суддів України / В. Ф. Бойко // *Вісник Верховного Суду України.* – 2002. – № 5. – С. 7–13.
6. *Бринцев В. Д.* Конституційний шлях коригування курсу судово-правової реформи / Бринцев В. Д. // *Право України.* – 2003. – № 2. – С. 7–11.
7. *Бринцев В. Д.* Зміни конституційних засад судової влади – безумовна передумова завершального етапу судової реформи / Бринцев В. Д. // *Реформування судових і правоохоронних органів України: проблеми та перспективи : матеріали наук.-практ. конф. 14 травня 2010 р.* – Х., 2010. – С. 180–183.
8. *Брынцев В. Д.* Судебная власть (Правосудие). Итоги реформ 1992–2003 гг. на Украине / Брынцев В. Д. – Х., 2004.
9. *Бринцев В. Д.* Щодо критеріїв спеціалізації судів у аспекті реформування судової системи України / Бринцев В. Д. // *Право України.* – 2006. – № 7. – С. 7–10.
10. *Грошевий Ю. М.* Судова реформа і проект Конституції України / Ю. М. Грошевий // *Вибрані праці.* – Х., 2011. – С. 241–248.
11. *Грошевий Ю. М.* Судово-правова реформа: стан та перспективи / Ю. М. Грошевий // *Проблеми правового забезпечення економічної та соціальної політики в Україні : матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24–25 трав. 2005 р.).* – Х., 2005. – С. 76–87.
12. *Грошевий Ю. М.* Судово-правова реформа: стан та перспективи / Ю. М. Грошевий // *Вибрані праці.* – Х., 2011. – С. 527–535.
13. *Грошевий Ю. М.* Шляхи вдосконалення судоустрою та судочинства України / Ю. М. Грошевий // *Науковий вісник Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ.* – 2009. – № 4 (46). – С. 193–203.
14. *Долежан В.* Удосконалення Конституції України як передумова судової реформи / В. Долежан // *Право України.* – 2007. – № 11. – С. 30–34.
15. *Костицький В. В.* Судова влада: світовий досвід і принципи судової реформи в Україні; *Суди в Україні : зб. матеріалів та нормативно-правових актів до семінару з питань створення і повноважень спеціалізованих судів.* – К., 2002.
16. *Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика : монографія / відп. ред. В. Ф. Погорілко.* – К., 2003. – С. 430–440.
17. *Назаров І. В.* Судова реформа як частина правової реформи в Україні / І. В. На-

заров // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – №1 (5). – С. 63–76.

18. *Нор В. Т.* Судова реформа в Україні: надбання, прорахунки / В. Т. Нор // Правова система України: теорія і практика : тези доповідей і наукових повідомлень наук.-практ. конф. (7–8 жовтня 1993 р.). – К., 1993. – С. 423–425.

19. *Онопенко В. В.* Справедливість у державі може забезпечити лише справедливий суд / В. В. Онопенко // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 3 (79). – С. 2–5.

20. *Опришко В.* Основні засади судової реформи / В. Опришко // Право України. – 2010. – № 5. – С. 14–19.

21. *Осетинський А.* Сучасна роль касаційної інстанції в умовах реформування господарського судочинства / А. Осетинський // Право України. – 2011. – № 6. – С. 50–56.

22. *Осетинський А.* Утвердження авторитету суду у контексті судової реформи / А. Осетинський // Право України. – 2006. – № 4. – С. 3–11.

23. *Притика Д.* Створення науково обґрунтованої системи правосуддя в Україні – головна мета судової реформи / Д. Притика // Право України. – 2009. – № 12. – С. 71–84.

24. *Селіванов А.* Реформування конституційних засад організації судової влади / А. Селіванов // Право України. – 2003. – № 7. – С. 14–15.

25. *Селіванов А.* Судова реформа в контексті спеціалізації судів / А. Селіванов // Закон і бізнес. – 2000.

26. *Селіванов А.* Адміністративне судочинство – новий інститут реалізації судової влади / А. Селіванов // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 10. – С. 2–5.

27. *Сердюк В.* Верховний Суд України і реформування системи правосуддя: організаційно-правовий аспект / В. Сердюк // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 6. – С. 35–42.

28. *Сердюк В. В.* До питання створення адміністративних судів в Україні / В. В. Сердюк // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 2. – С. 43–45.

29. *Стефанюк В.* Запровадження адміністративних судів у рамках судово-правової реформи в Україні / В. Стефанюк // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи : матер. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2002 р., м. Харків. – К.; Х., 2002. – С. 14–16.

30. *Стефанюк В. С.* Правова обумовленість запровадження адміністративної юстиції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / В. С. Стефанюк. – К., 2000.

31. *Стефанюк В. С.* Проблеми вдосконалення адміністративного права та перспективи розвитку адміністративної юстиції в Україні / В. С. Стефанюк // Право України. – 2003. – № 1. – С. 4–8.

32. *Стефанюк В. С.* Реформування судової влади як передумова запровадження адміністративної юстиції в Україні / В. С. Стефанюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV19_2001_Spets/59_stefanyuk_vs.pdf.

33. *Стефанюк В. С.* Судовий адміністративний процес : монографія / В. С. Стефанюк— Х.: Фірма “Консул”, 2003. — С. 44-71.

34. *Стефанюк В. С.* Судова система України та судова реформа / В. С. Стефанюк. – К., 2001.

35. *Тацій В. Я.* Судова реформа: стан та перспективи розвитку // Реформування судових і правоохоронних органів України: проблеми та перспективи : матер. наук.-практ. конф. 14 травня 2010 р. – Х., 2010. – С. 166–170.

36. *Шицький І. Б.* Про окремі проблеми судової реформи / І. Б. Шицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/E30D7E92E24C6ED4C325707C0024CA6E?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=E30D7E92E24C6ED4C325707C0024CA6E>.

37. Декларація про державний суверенітет України : міжнародний документ від 16.07.1990 р. № 55 // ВВР УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.

38. *Самохвалов В.* Загальна теорія судової влади: системно-правові аспекти розвитку : навч. посібник / В. Самохвалов. – К., 2010. – С. 73.

39. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради Українсь-

кої РСР від 24.08.1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 38. – Ст. 502.

40. Про арбітражний суд : Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 04.06.1991 р. // ВВР УРСР. – 1991. – № 36. – Ст. 469.

41. *Притика Д.* Актуальні питання кодифікації господарського судочинства / Д. Притика // Право України. – 2011. – № 6. – С. 30.

42. Арбітражний процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

43. *Кампо В. М.* Становлення демократичної судової влади: суспільно-політичні аспекти / В. М. Кампо // Становлення владних структур в Україні (1991–1996) / редкол.: О. Гарань, В. Кулик, О. Майборода. – К., 1997. – С. 145.

44. *Куйбіда Р.* Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи / Р. Куйбіда. – К., 2004. – С. 17–18.

45. *Ющик О. І.* Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні / О. І. Ющик. – К., 1997.

46. *Кампо В. М.* Становлення демократичної судової влади: суспільно-політичні аспекти / В. М. Кампо // Становлення владних структур в Україні (1991–1996) / редкол.: О. Гарань, В. Кулик, О. Майборода. – К., 1997. – С. 145.

47. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні : Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 30. – Ст. 426.

48. *Кампо В.* Про запровадження органів адміністративної юстиції (адміністративних судів) / В. Кампо, Г. Ткач // Право України. – 1992. – № 8. – С. 33–34.

49. *Битяк Ю. П.* К концепции реформы административного законодательства и административного судопроизводства / Ю. П. Битяк, А. Т. Комзюк // Юридическая наука и проблемы формирования демократического правового государства Украина. — Х., 1993. – С. 75–79.

50. Конституція України від 28 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (зі змінами, внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник. – 2014. – № 19. – Ст. 583).

51. *Заєць А. П.* Правова держава в контексті новітнього українського досвіду : монографія / А. П. Заєць. – К., 1999.

52. *Кампо В. М.* Становлення демократичної судової влади: суспільно-політичні аспекти / В. М. Кампо // Становлення владних структур в Україні (1991–1996) / редкол.: О. Гарань, В. Кулик, О. Майборода. – К., 1997. – С. 147.

53. *Глуценко С.* Розвиток законодавства про вищі спеціалізовані судові органи у новітній період історії України / С. Глуценко // Право України. – 2012. – № 11–12. – С. 332.

54. *Лучин В. О.* Конституция Российской Федерации: проблемы реализации / В. О. Лучин. – М., 2002. – С. 80.

Шевченко А. Вопросы создания специализированных судов в период подготовки Конституции Украины 1996 года. Рассмотрены историко-теоретические и некоторые практические проблемы создания административных судов и проблемы их формирования в Украине.

Ключевые слова: административные суды, судебно-правовая реформа, принцип специализации судебной системы Украины.

Shevchenko A. Matters of establishment of specialized courts during preparation of the Constitution of Ukraine of 1996. The author has considered historical-theoretical and some practical problems of establishment of administrative courts and the problems of their formation in Ukraine. She has analyzed features of duration of legal reform in the context of the constitutional reform of 1991-1996. She has reasoned the necessity the next phase of judicial and legal reform (or another judicial reform), together with the change of the constitutional foundations of the specialization of courts.

Keywords: administrative courts, judicial and legal reform, principle of specialization of courts of Ukraine.

Надійшла до редакції 18.03.2015